

OSMANLI HUKUKUNDA KONUT DOKUNULMAZLIĞINI İHLAL SUÇU

Violation of Dwelling Immunity In Ottoman Law

Seda ÖRSTEN ESİRGEN*

Özet

Türk hukuk tarihinin önemli bir bölümünü oluşturan Osmanlı Devleti döneminde, konut dokunulmazlığına yönelik gerçekleştirilen saldırılar kadar, özel hayatın gizliliği çerçevesinde yapılan ihlallerin de cezalandırılmasıyla, gerek klasik dönemde şer'î hukuk-örfî hukuk, gerek Tanzimat döneminde kanunlaştırma faaliyetleri kapsamında, her dönem konut dokunulmazlığı kapsamlı bir güvence altına alınmıştır. Bu çalışma, konut dokunulmazlığına sağlanan güvencenin sınırlarını, İslam hukuku, kanunnameler ile Tanzimat dönemindeki ceza hukuku mevzuatı çerçevesinde belirlerken; şer'îye sicilleri ile arşiv belgelerinin ışığında uygulamaya yansımalarını ve XIX. yüzyıl sonu ile XX. yüzyıl başında Osmanlı hukukçularının görüşlerini de aktarmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak Türk hukuk tarihinde Cumhuriyet'in ilanı ve 1926 tarihli Türk Ceza Kanunu'nun kabulüyle farklı bir hukuk sistemi benimsenirken, konut dokunulmazlığının da sınırları genişlemiş; konut dokunulmazlığını ihlal suçunun ise, artık özgürlüklere karşı işlenen bir suç olarak kabul edildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Konut dokunulmazlığı, konut dokunulmazlığını ihlal, Osmanlı ceza hukuku, 1858 Ceza Kanunu, ta'zir.

* Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.
orsten@law.ankara.edu.tr

Abstract

This paper examines the inviolability of domicile and the punishment of its violation in Ottoman legal history. It was protected against not only attacks, but also violations of private life by Islamic law and orfi law (*kanunname*) during the classical age. In the Tanzimat era, the Penal Code of 1858 had a considerable impact on the concept of the inviolability of domicile. It will be tried to analyse the limits of the protection of the inviolability of domicile in light of Ottoman sharia court records and archival documents. Therefore, it concludes that the scope of inviolability of domicile has been expanded during the transition from Ottoman Empire to the Republic of Turkey.

Keywords: Inviolability of domicile, violation of dwelling immunity, Ottoman criminal law, Ottoman Penal Code of 1858, ta'zir.

Giriş

Kişi özgürlükleri, ortaya çıkışından itibaren tarihsel gelişim süreci boyunca çeşitli ayrımlara ve farklı düzeylerde hukuki korumaya konu olmuştur.

Kişi özgürlüklerinin gerçekleşmesini ve etkin olarak korunmasını sağlayan ilkelerden biri olarak karşımıza çıkan konut dokunulmazlığı, bir kişinin içinde yaşadığı konuta zorla girilmemesini ve konutun her türlü saldırıdan korunmasını esas alarak, hukuk tarihi içinde gösterdiği gelişim sonucunda başlıca temel hak ve özgürlüklerden sayılmıştır. Bu doğrultuda taşıdığı önem dolayısıyla, hemen hemen bütün Anayasalar ile uluslararası belgelerde yer bulmuş; konut dokunulmazlığını ihlali fiili de, ceza kanunlarında suç olarak kabul edilmiştir. Birçok suçun özgürlüklerle doğrudan ya da dolaylı ilişkisi düşünüldüğünde, konut dokunulmazlığının cezaî yaptırımlarla da korunuyor olması, yalnız kişi menfaatlerinin değil; aynı zamanda devlet tarafından korunmakta olan toplumsal menfaatin de ihlal edilmesinin engellenmesi amacıyla ortaya koymaktadır. Zira kişilere ve devlete karşı kişisel özgürlük ve bağımsızlığın en iyi şekilde ortaya çıktığı yer olması itibariyle konut dokunulmazlığı kabul edilerek, tek başına konutun değil; esas itibariyle bir yeri konut olarak edinen kişinin konutunda ve konutuna dahil olan yerlerde kendi iradesine göre hareket etme özgürlüğü ve bu şekilde özel hayatının gizliliği korunmuştur. Dolayısıyla konut dokunulmazlığını ihlal suçunun temel özelliği, kişi özgürlüğüne karşı işlenen bir suç olmasıdır.¹

¹ Naci ŞENSOY, "Konut Dokunulmazlığını İhlal Cürmü", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1945, S: 3-4, s. 81; Ali Rıza ÇINAR, *Konut Dokunulmazlığını İhlal*

Konut dokunulmazlığını ihlal fiili, çok eski zamanlardan beri suç olarak kabul edilmiş ve cezalandırılmışsa da; tarihin ilk dönemlerinde hukuken aile ilâhlarının kutsal nitelikte (*res sacra*) mabed ve meskeni olarak korunmuştur. Bununla beraber, konut dokunulmazlığının güvence altına alınması, konutun herhangi bir kişinin tecavüzünden ziyade, kamu görevlilerinin görevlerini ifa ederken suistimallerine karşı korunması ihtiyacından doğmuştur. Nitekim konut dokunulmazlığını ihlal suçu, zaman içinde bir yandan kanunî usul ve şartlar gerçekleşmeden bir memurun bir konuta girmesini, diğer yandan kişilerin bir başkasının konutuna keyfi olarak girmelerini de kapsayacak şekilde genişletilerek tanımlanmış ve cezalandırılmıştır.² Dolayısıyla farklı hukuk sistemlerindeki tarihsel süreç, konut dokunulmazlığının gerek kapsamının genişlemesi, gerek çok boyutlu bir anlayışla korunarak gelişmesi sonucunu doğurmuştur.

Türk hukuk tarihinin uzun ve çok önemli bir dönemini oluşturan Osmanlı Devleti zamanında da, konut dokunulmazlığının korunarak, ihlali durumunda cezalandırma yoluna gidildiği bilinmektedir.

Konut dokunulmazlığı, XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde İbrahim Edhem tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “*Her ferdin sakini ittihaz eylediği mahale onun izni veya kanunun müsaadesi olmadıkça hiçbir şahsın duhûle mezun olmaması ve mesakinin her türlü tecavüzet ve taarruzattan mahfuz ve masun bulunmasıdır*”. İbrahim Edhem, ayrıca konut dokunulmazlığının kişi dokunulmazlığının gereklerinden olduğunu, konut dokunulmazlığına sahip olmayanların kişi dokunulmazlıklarının tam anlamıyla gerçekleşemeyeceğini de vurgulamıştır.³

Celaleddin Arif ise, “Hukuk-ı Esasiye” isimli kitabında konut dokunulmazlığını şu şekilde açıklamıştır: “*Masuniyet-i mesakin, hürriyet-i şahsiyenin bir neticesidir. Masuniyet-i mesakinden bahs olunduğu zaman anlaşılacak şey, bir kimsenin yalnız veya ailesiyle birlikte ikamet ve beytutet (geceleme) ettiği mahallin taarruzdan masun olmasıdır. Mesakinin taarruzdan masun bulunması, hürriyet-i şahsiyenin mütemmimidir*”.⁴

Suçları, Turhan Kitabevi, Ankara, 1999, s. 1-15; Güneş OKUYUCU ERGÜN, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, Ankara, Çakmak Yayınevi, 2010, s. 20.

² ŞENSOY, s. 82, 83.

³ İBRAHİM EDHEM, “Mesakinin Masuniyeti”, *Mizan'ül-Hukuk*, Sene: I, S: 24, 1325, s. 275.

⁴ CELALEDDİN ARİF, *Hukuk-ı Esasiye*, Kısım-ı Sâni, Matbaa-i Hukukiye, Dersaadet, 1328, s. 111.

İsmail Hakkı, “Hukuk-ı İdare” isimli kitabında bu ilkeyi, “*İkametgahın masuniyeti, memur-in hükümetin kanunen muayyen olan ahvalin gayride kimsenin ikametgahına cebren girmemesi*” olarak tanımlamıştır.⁵

Osmanlı hukukçuları tarafından yapılmış olan bu tanımların, Tanzimat döneminde resepsiyon yoluyla alınan kanunların ışığında oluştuğu ifade edilebilir. Ancak bu çalışmanın amacı, Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti dönemine kadar olan Türk hukuk tarihi boyunca konut dokunulmazlığı konusundaki hukuki korumanın ne ölçüde sağlandığını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda klasik dönemde şer’i hukuk-örfi hukuk, ardından Tanzimat döneminde kanunlaştırma hareketleri çerçevesinde, -Müslüman ya da zimmi fark etmeksizin- Osmanlı tabiiyetli⁶ kişilerin sahip oldukları konut dokunulmazlığının kapsamı, şer’iye sicilleri ve çeşitli arşiv belgeleri ışığında açıklanmaya çalışılacaktır.

I. Osmanlı Devleti’nde Hukuki Düzenlemelerde Konut Dokunulmazlığı

Klasik dönemde Osmanlı Devleti’nde konut dokunulmazlığının varlığını ortaya koyabilmek ve bu ilkenin ihlali halinde ne şekilde bir hukukî yol izlendiğini değerlendirebilmek için, esas itibariyle hukuk sisteminin dayandığı İslam hukukunda konut dokunulmazlığı kavramına bakmak gereklidir.

İslam hukukunda konut dokunulmazlığı ilkesinin kabul edilerek ve güvence altına alınmasında, Kur’an-ı Kerim temel dayanak noktasını oluşturmaktadır.

“*Girmenize izin verilmeyen evlere girmeyin*”⁷ ayetiyle başkasının evine izinsiz girmek ve izinle girilen evden rızaya aykırı olarak çıkmamak yasaklanırken; “*İçlerinde sizin için yararlı şeyler (metâ) bulunan meskûn olmayan evlere girmenizde bir sakınca yoktur*”⁸ ayetinde, konut dokunulmazlığını bozma suçunda korunan hukukî yararın, mülkiyet, zilyetlik gibi haklar olmayıp, konut hakkı olduğu belirtilmektedir.⁹

⁵ İSMAİL HAKKI, *Hukuk-ı İdare*, Kanaat Matbaası, Dersaadet, 1328, s. 419.

⁶ Osmanlı Devleti’nde bulunan yabancı devlet vatandaşlarının konut dokunulmazlıkları, çeşitli devletlerle akdedilmiş olan kapitülasyon antlaşmaları çerçevesinde korunmuştur. Detaylı bilgi için bkz. Belkıs KONAN, *Osmanlı Devleti’ndeki Yabancıların Kapitülasyonlar Kapsamında Hukuki Durumu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2006, s. 45-51.

⁷ Nur 24/27.

⁸ Nur 24/29.

⁹ Mustafa AVCI, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Mimoza Yayınları, Konya, 2014, s. 453.

Kur'an'daki hükümlere ek olarak, çeşitli hadislerle bir başkasının evini dışarıdan gözetlemenin yasaklandığı, konut dokunulmazlığının ihlali karşısında meşru müdafaada bulunulabileceği aktarılmaktadır.¹⁰ Dolayısıyla İslam hukukunda konut dokunulmazlığı, aynı zamanda özel hayatın gizliliğine de vurgu yapılarak ele alınmıştır.

Konut dokunulmazlığının İslam hukuku tarafından kapsamlı bir koruma altına alınırken, ihlali halinde, hadd ve kısas cezaları arasında yer almayan; ancak devlet başkanı ya da kadı tarafından belirlenecek bir ceza olarak ta'zir cezasının verilmesi kabul edilmiştir.¹¹

Osmanlı Devleti'nde de, klasik dönemde İslam hukukunun konut dokunulmazlığına ilişkin kabul ettiği geniş perspektifin yanında, çeşitli kanunname hükümleri, örfi hukuk açısından konuya yaklaşımı ortaya koymaktadır.

İlk olarak Fatih Kanunnamesi'nde (md. 41) "...ve bir kişi bir kişinin haremine nazır olsa yirmi akçe cerime alına" ifadesine yer verilerek¹², konut dokunulmazlığını ihlal, özel hayatın gizliliği kapsamında cezalandırılmıştır.

Konut dokunulmazlığının ihlal edilmesi, doğrudan doğruya II. Bayezit Kanunnamesi'nde¹³ yer bulmakla birlikte, cinsel saikle işlenmesi halinde cezalandırılmıştır. Bu hükme sonradan Yavuz Sultan Selim Kanunnamesi'nde (md. 4)¹⁴ ve Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamesi'nde (md. 6)¹⁵ de, aynı şekilde yer verilmiştir.

¹⁰ Servet ARMAĞAN, "İslam Hukukunda Özel Hayatın Gizliliği", *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, 1976, C. VI, S: 3-4, s. 160; Ekrem Buğra EKİNCİ, *Osmanlı Hukuku-Adalet ve Mülk*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 197; Hüseyin ÖRESİN, *Günümüz Hukukuyla Mukayeseli Olarak İslam Hukukunda Özel Hayatın Korunması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2007, s. 61.

¹¹ Geniş bilgi için bkz. Coşkun ÜÇÖK-Ahmet MUMCU-Gülnihal BOZKURT, *Türk Hukuk Tarihi*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, s. 99; M.Akif AYDIN, *Türk Hukuk Tarihi*, Hars Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 215, 216, 220, 221; Halil CİN-Gül AKYILMAZ, *Türk Hukuk Tarihi*, Sayram Yayınları, Konya, 2003, s. 238-245; Osman ŞEKERCİ, *İslam Ceza Hukukunda Tazir Suçları ve Cezaları*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, 1996; Esra YAKUT, *Osmanlı Hukukunda Tazir Cezaları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011; Yılmaz YURTSEVEN, *Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Tazir Suç ve Cezaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2001.

¹² Ahmed AKGÜNDÜZ, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, C. I, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul, 1990, s. 328.

¹³ "ve eğer birâğûnun evine girse, zina kasdına, evlü ise evlü cürmin; eğer ergen ise ergen cürmin vere" (md. 6). AKGÜNDÜZ, C. II, s. 40.

¹⁴ "eğer zina kasdına bir kişinin evine girse, evlü olursa evlü cürmini ve ergen olursa ergen cürmini vere" (md. 4). AKGÜNDÜZ, C. III, s. 89.

¹⁵ AKGÜNDÜZ, C. IV, s. 366.

Söz konusu kanunnameler incelendiğinde, II. Bayezid ve Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamelerinin farklı maddelerinde, cinsel saikle konut dokunulmazlığını ihlalin yanı sıra, konut dokunulmazlığını ihlalin de, ayrıca düzenlendiği anlaşılmaktadır.¹⁶ I. Ahmet Kanunnamesi'nde ise, cinsel saikle konut dokunulmazlığını ihlale yer verilmezken; konut dokunulmazlığını ihlalin cezalandırıldığı görülmektedir (md. 6).¹⁷

Ayrıca Yavuz Sultan Selim Kanunnamesi, Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamesi ve I. Ahmet Kanunnamesi'nde yer verilmiş iki farklı maddeye de konut dokunulmazlığını ihlal kapsamında değinilmelidir.

Kadına karşı işlenen, yolunu keserek ya da evine girerek, saçını çekme, iç çamaşır ya da tülbentini alma gibi eylemlerin yanı sıra¹⁸; başka birisine ait konutun müştemilatı olarak kabul edilebilen bağ, bahçe ve bostan gibi kısımlarına girilerek hırsızlık yapılmasının da kanunnamelerde cezalandırılması söz konusudur.¹⁹ Ancak bu hükümlerde, konut dokunulmazlığını ihlal, ayrı bir suç olarak değerlendirilmemiştir.

Diğer taraftan, Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk genel Kanunnamesi olduğu düşünülen metinde “*Ve kul ve cariye ayardanı veya oğlan ayardub alub gideni ve dükkan açanı, eve gireni ve birkaç kerre hırsızlık edeni, salb edeler*” şeklindeki hüküm (md. 37)²⁰ çerçevesinde, -cinsel saikle gerçekleşmesi dışında- konut dokunulmazlığını ihlalin ayrıca cezalandırıldığı görülmektedir.

Dulkadiroğlu Kanunnamesi'nde ise, konut dokunulmazlığını ihlale ilişkin farklı hükümler (cinsel saikle²¹ veya gece vakti konut dokunulmazlığını

¹⁶ “...hiyanet ile bir ecnebinin evine giren kimsenin... içmeği (emceği) kesile...” (md. 26). AKGÜNDÜZ, C. II, s. 42, 43; C. IV, s. 368. Benzer bir ifadenin, Yavuz Sultan Selim Kanunnamesi'nin farklı nüshalarında haşiye olarak bulunduğu Akgündüz tarafından belirtilmiştir. AKGÜNDÜZ, C. III, s. 89 dn.1.

¹⁷ “*Ve dahi kız oğlan çeken ve hiyanet ile kimesnenin evine girenlerin ve avret ve kız çekmeğe varan kimesnenin zekeri kesile*” (md. 6). AKGÜNDÜZ, C. IX, s. 494.

¹⁸ Yavuz Sultan Selim Kanunnamesi'nde yer verilen “*Bir kişi avretin yoluna varub yahud evine girüb saçın çekse veya donun veya destârın alsa, bade's-sübüt muhkem ta'zir edüb dahi habs edüb Dergâh-ı Mu'allâya arz edeler*” ifadesinin (md. 8), Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamesi'nin farklı nüshalarında değişik şekillerde ifade edilmiş olduğu belirtilmiştir. AKGÜNDÜZ, C. III, s. 90; C. IV, s. 297 dn.4; C. IX, s. 495 dn. 2.

¹⁹ “*ve eğer bir kişi bağa ve bahçeye girüb yemiş alsa, ta'zir edüb iki ağaca bir akçe cürm alına*” (“*eğer bir kimesne bağçeye veya bostana girüb nesne alsa, ta'zir edüb iki ağaca bir akçe cürm alına*”). AKGÜNDÜZ, C. III, s. 93; C. IV, s. 304; C. IX, s. 502.

²⁰ AKGÜNDÜZ, C. IV, s. 301.

²¹ “*Her kim ki, eve girse zina kasdına yahud yapıssa öpse ol öpülenin rızası olsa, zina cerimesi alına. Eğer gücile ise girdüğü ya öpdüğü yahud yapışduğı, beş altun alına*” (md. 12). AKGÜNDÜZ, C. V, s. 157.

ihlal²²) yer almış; ayrıca özel hayatın gizliliğine yönelik hareketlerin²³ de cezalandırılması yoluna gidilmiştir.

Görüldüğü üzere, XIX. yüzyıla kadar, kanunnamelerle yalnız konut dokunulmazlığının değil; aynı zamanda özel hayatın gizliliğinin de korunması söz konusudur.

3 Kasım 1839 tarihinde ilan edilen Tanzimat Fermanı'nda, kişi dokunulmazlıklarının korunması için gerekli yaptırımları düzenleyen kanunların hazırlanacağı belirtilmiş; ancak can, mal ve ırz dokunulmazlıkları dışında, konut dokunulmazlığına ayrıca vurgu yapılmamıştır.

Bu dönemde hazırlanan 1840 ve 1851 tarihli Ceza Kanunlarında doğrudan konut dokunulmazlığını ihlal düzenlenmemiş; ancak mülkiyet hakkının himayesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.²⁴

Her iki Kanunda da “...bir kimse diğer bir kimsenin mal ve emlakine bigayrihakkın taarruz ve tasallut ve müdahale etmek veyahut cebren almak...”²⁵ yasaklanarak, çeşitli cezalar öngörülmüştür. Ancak söz konusu hükümler çerçevesinde konut dokunulmazlığının değil, daha çok mülkiyet hakkının korunduğu belirtilmişse de²⁶; klasik dönemden süregelen konut dokunulmazlığı anlayışının, bu hükümlere dayanarak korunmaya devam ettiği kabul edilebilir.

Konut dokunulmazlığını ihlal suçunun, Tanzimat döneminde ilk olarak 1858 tarihli Ceza Kanunu'nun 105. maddesinde²⁷ düzenlendiği

²² “Bir kimesne gece ile bir eve girse, girmesi ma'hud değil ise, örfen ev sahibi ursa öldürse suçlu olmaya” (md. 9). AKGÜNDÜZ, C. V, s. 156.

²³ “Eğer bir kimesnenin kapusundan ya bacasından baksalar, kırk akçe alına. Eğer 'avâmdan ise şer'le isbat etdüreler; değil ise havâsdan dindar kimesne ise sözine inanalar. Ve 'avâmdan olan yalan çıkarsa, beş altın alına veyahud dili kesile” (md. 36). AKGÜNDÜZ, C. V, s. 158.

²⁴ ŞENSOY, s. 85.

²⁵ 1840 tarihli Kanun, 4. Fasıll, md. 1, 2; 1851 tarihli Kanun, 3. Fasıll, md. 1. Ahmet GÖKÇEN, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanundaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul, 1989, s. 99, 111.

²⁶ ŞENSOY, s. 85.

²⁷ “Her bir memur kavanin-i mülkiye ve askeriye ve müesses olan zabtiye nizamının cevaz verdiği hususatdan gayri ahvalde ve kavanin ve nizamatin tayin ettiği usulden başka olarak memuriyeti sıfatıyla bir kimsenin hanesine cebren girer ise altı aydan üç seneye kadar habs olunur ve bunu amirinin emri ile yapmış olduğu tebeyyün eder ise kendisi cezadan ma'fi'v tutulup amiri her kim ise bu ceza anın hakkında icra olunur ve memurinin gayri dahi her kim olur ise olsun ya ihafe veyahud cebir ile bir kimsenin hanesine girer ise bir haftadan altı aya kadar habs ile mücazat olunur”. *Düster*, I. Tertip, C. I, s. 560.

görülmektedir. Söz konusu altıncı fasıl, “*Memûrin-i Hükümet Tarafından Efrad Hakkında Teaddiyat ve Su-i Muamelat Vukuunda İcra Olunacak Mücazat*” başlığını taşıması bakımından önemlidir.

Konut dokunulmazlığının bir temel hak olarak düzenlenmesi ise, 1876 tarihli Kanun-i Esasî'nin 22. maddesi ile gerçekleşmiştir. Söz konusu madde, “*Memâlik-i Osmaniye'de herkesin mesken ve menzili taarruzdan masûndur. Kanunun tayin eylediği ahvâlden mâ'ada bir sebeble hükümet tarafından cebren hiç kimsenin menziline girilemez*” ifadesiyle, konut dokunulmazlığını anayasal güvenceye kavuşturmuştur.

4 Haziran 1911 tarihinde 1858 tarihli Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılırken, 105. madde de, baştan düzenlenerek kapsamı genişletilmiştir.²⁸

Konut Dokunulmazlığı İhlal Suçunun Unsurları

Osmanlı Devleti'nde klasik dönemden Tanzimat dönemine ve ardından Cumhuriyete kadar olan dönemde, konut dokunulmazlığını ihlal suçunun, maddi konu, fail, maddi unsur ve uygulanacak ceza gibi açılardan ele alınması, konut dokunulmazlığının Türk hukuk tarihinde giderek genişleyen bir anlayış çerçevesinde korunmuş olduğunu daha açık ortaya koyacaktır.

A. Maddi Konu

Konut dokunulmazlığını ihlal suçunun maddi konusu, konut ve konutun eklentisi olup; hareket doğrudan doğruya konuta veya konutun eklentisine (müştemilat) yöneliktir.²⁹

Celaleddin Arif, “Hukuk-ı Esasiye” isimli kitabında konutu “*bir kimsenin yalnız veya ailesiyle birlikte ikamet ve beytutet (geceleme) ettiği*

²⁸ “*Bir memur vazife-i memuriyetini su-i istimal ederek veya kanunen muayyen olan usul ve şerait haricinde olarak aharın ikametgahına veya müştemilatına dahil olursa üç aydan üç seneye kadar ve eğer fül-i mezkura ikametgahı taharri etmek gibi sair muamele-i keyfiye inzimam edecek olursa altı aydan üç seneye kadar habs olunur ve hilaf-ı usul olarak efradın ticaretgahları ve idarehaneleri gibi hususi mahallerde taharriyat icra olunursa keza faili üç aydan üç seneye kadar habs olunur ve bunu amirinin vazife-i memuriyeti dahilinde olan hususatdan dolayı emriyle yapmış olduğu tebeyün ederse kendisi cezadan ma'fuv tutulup amiri her kim ise bu ceza onun hakkında icra olunur ve memurinin gayri dahi her kim olursa olsun sahibinin men'i hilafına olarak ya ihafe yahud cebr ile veya suret-i hafiyede bir kimsenin hanesine girer ise bir haftadan altı aya kadar habs ile mücazat olunur”. *Düstur*, II. Tertip, C. III, s. 445.*

²⁹ ÇINAR, s. 55.

mahal” olarak tanımlarken³⁰; esas itibariyle oturmaya elverişli olup olmadığına bakılmaksızın, bir kişi tarafından bir yerin geçici ya da sürekli olarak faaliyetlerine tahsis edilmesi yönünde iradesinin ortaya çıkması, o yerin konut olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmaktadır.³¹

Diğer taraftan, konut dokunulmazlığının İslam toplumundaki diplomatik binalar ile gayrimüslim vatandaşlara ait konutlar için de geçerli olduğu ifade edilmiş³²; ayrıca İbrahim Edhem, kutsal mekanların dokunulmazlığını da, bu kapsamda vurgulamıştır.³³

Konut dokunulmazlığını ihlal açısından ele alınması gereken bir başka kavram olan “müştemilat” ise, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak konuta tâbi olmakla birlikte, fiilen kullanma bakımından konutun hizmetine tahsis edilen veya onu tamamlayan yerler olarak tanımlanabilir. Bu açıdan müştemilat, konutun balkon, teras, dam gibi kendisine bitişik yerleriyle, bir apartmanın, merdiven, boşluk, sahanlık gibi mahalleri ve ahır, samanlık, avlu, bahçe gibi konutun sınırları içinde bulunan yerleri kapsamaktadır.³⁴ Nitekim klasik dönem Osmanlı şer’iye sicillerinde de evin avlusuna, çatısına veya bahçesine girilmesi gibi fiillerin de, ihlal olarak kabul edilerek şikayet konusu yapıldığı görülmektedir.³⁵

Tanzimat dönemine gelindiğinde, 1858 tarihli Ceza Kanunu’nun 105. maddesinde “hane” kavramının kullanıldığı görülmektedir. “Hane” kavramının, medeni hukuk açısından “ikametgah” kavramından daha geniş bir anlamı ifade ettiği kabul edilmişse de; çeşitli yazarlar tarafından kişinin meşru olarak sürekli ya da geçici olarak oturduğu yer olarak anlaşılmadığı da dile getirilmiştir.³⁶

105. maddede, konut dokunulmazlığını ihlal çerçevesinde “müştemilat” kavramı açıkça belirtilmemişse; ancak Kanunun başka maddelerinde (md. 187, 217, 245) bu kavrama yer verildiği görülmüştür.

1911 yılında Kanunda yapılan değişiklik, 105. madde kapsamına “ikametgah ve müştemilat” ifadesini dahil ederek, dokunulmazlık kapsamını

³⁰ CELALEDDİN ARİF, s. 111.

³¹ ÇINAR, s. 58-61.

³² ÖRESİN, s. 83.

³³ İBRAHİM EDHEM, s. 275.

³⁴ ŞENSOY, s. 93-95.

³⁵ *Üsküdar Mahkemesi 14 Numaralı Sicil*, C. 5, s. 119, Hüküm no: 140; *Üsküdar Mahkemesi 2 Numaralı Sicil*, C. 2, s. 121, 185, Hüküm no: 159, 341.

³⁶ ŞENSOY, s. 89.

genişletmiştir. Ahmed Ziya da, R. 1329 (1913-1914) yılında yayınladığı “Mufassal Kanun-i Ceza ve Teferruatı Şerhi” isimli kitabında, bir ikametgahın avlusu, bahçesi ya da ahır gibi kısımlarının müstemilat içinde değerlendirildiğini açıkça belirtmiştir.³⁷

Söz konusu değişiklikle, maddeye ayrıca, memurlar tarafından yapılacak usulsüz aramalar açısından “*efradın ticaretgah ve idarehaneleri gibi hususi mahalleri*”nin korunmasına ilişkin bir fıkra da eklenmiştir.

B. Fail

Konut dokunulmazlığını ihlal suçu, kişiler ve kamu görevlileri tarafından işlenmesi bakımından ikiye ayrılabilir. Memurlar tarafından işlenen konut dokunulmazlığını ihlal suçunda, memurun görevi dolayısıyla konut dokunulmazlığını ihlal etmiş olması gerekirken³⁸; kişiler tarafından işlenen konut dokunulmazlığını ihlal suçunda, failin kadın ya da erkek, Müslüman ya da zimmi olması, suçun oluşumu açısından fark etmemektedir.

Bununla birlikte, klasik döneme ait çeşitli şer’iye sicillerinde, kadınlar tarafından konut dokunulmazlığının ihlal edildiğine ilişkin şikayete rastlanmamakla birlikte, Müslüman ve zimmi erkekler hakkında gerek birbirlerine karşı³⁹, gerek kendi cemaatlerinden kişilere karşı⁴⁰ bu suçu işlediklerine dair örnekler rastlanmaktadır.

Tanzimat döneminde konut dokunulmazlığının ihlaline yönelik temel düzenleme, 1858 tarihli Ceza Kanunu’nun⁴¹ birinci babının, “*Memûrin-i*

³⁷ AHMED ZİYA, *Mufassal Kanun-i Ceza ve Teferruatı Şerhi*, Cihan Matbaası, İstanbul, 1329, s. 313.

³⁸ ÇINAR, s. 79, 185.

³⁹ Müslümanlarla zimmilerin birbirlerinin konut dokunulmazlığını ihlal etmelerine ilişkin örnek için bkz. *Üsküdar Mahkemesi 17 Numaralı Sicil*, C. 6, s. 253, Hüküm no: 604.

⁴⁰ Müslümanların birbirlerine karşı gerçekleştirdikleri konut dokunulmazlığını ihlal örnekleri için bkz. *Üsküdar Mahkemesi 2 Numaralı Sicil*, C. 2, s. 121, Hüküm no: 159; *Üsküdar Mahkemesi 14 Numaralı Sicil*, C. 5, s. 105, Hüküm no: 93; *Üsküdar Mahkemesi 9 Numaralı Sicil*, C. 4, s. 327, Hüküm no: 819. Zimmilerin birbirlerine karşı işledikleri konut dokunulmazlığını ihlal örnekleri için bkz. *Üsküdar Mahkemesi 17 Numaralı Sicil*, C. 6, s. 241, 278, Hüküm no: 569, 683; *Üsküdar Mahkemesi 56 Numaralı Sicil*, C. 9, s. 170, Hüküm no: 334.

⁴¹ 1858 tarihli Ceza Kanunnamesi hazırlanırken esas alınan 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nda sadece yetkili makamların emri veya kanunî usul ve şartlar gerçekleşmeden memurlar tarafından vatandaşların konutlarına yönelik tecavüzler konut dokunulmazlığını ihlal olarak cezalandırılırken; kişiler tarafından gerçekleştirilen haneye tecavüz ve keyfi girişler suç kabul edilmemiştir. Bu kapsamda kişiler tarafından konut dokunulmazlığının

Hükümet Tarafından Efrad Hakkında Teaddiyat ve Su-i Muamalat Vukuunda İcra Olunacak Mücazat” başlığını taşıyan altıncı faslında 105. madde olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak söz konusu başlığa karşın, 105. maddenin kamu görevlilerinin yanı sıra, kişiler tarafından işlenecek konut dokunulmazlığını ihlal suçunu da cezalandırdığı görülmektedir.

1911 yılındaki değişiklikte de, maddenin fail açısından yapısının bozulmayarak düzenlemenin ele alındığı görülmektedir.

C. Maddi Unsur

Hukuk tarihindeki gelişim sürecine bakıldığında, konut dokunulmazlığını ihlal fiilinin, ilk olarak sadece zorla girme durumunda cezalandırıldığı görülmektedir. Ancak zaman içinde kapsamının genişletilerek, günümüzde failin kendisini oradan çıkartma hakkına sahip olan kişinin rızasına aykırı olarak, hileyle veya gizlice konuta veya konutun eklentisine girmesi veya rıza ile girdikten sonra rızaya aykırı olarak çıkmaması da, suçun maddi unsuruna dahil edilmiştir.⁴²

Bununla beraber, yardım isteyen kurtarmak maksadıyla bir eve izinsiz girilebileceği gibi; doğal afetler ile hırsızlık durumunda müdahale etmek veya bir suçluyu yakalamak için bir eve girmek, konut dokunulmazlığını ihlal kapsamında değerlendirilmemiştir.⁴³

Osmanlı Devleti’nde konut dokunulmazlığını ihlal suçunun oluşması için, gerek klasik dönemde, gerek Tanzimat döneminde esas itibariyle sadece girme fiilinin gerçekleşmesi yeterli görülmüştür.

Bu açıdan, günümüzde konut dokunulmazlığını ihlalin ikinci şekli olan, hak sahibinin rızasıyla girdikten sonra, rızasına aykırı olarak, gizlice veya hile ile çıkmamak durumuna ilişkin olarak Osmanlı mevzuatında bir hükme rastlanmamaktadır. Dolayısıyla girme, konut sahibinin rızası ile gerçekleştiği takdirde, sonrasında konut sahibinin rızası dışında orada kalmaya devam etmek, her ne kadar özgürlüğe müdahale ise de, Osmanlı Devleti’nde suç olarak kabul edilmemiştir.⁴⁴

ihlal edilmesi, Kanunun 184. maddesine 28 Nisan 1832’de eklenen bir fıkayla kabul edilmiştir. ŞENSOY, s. 82.

⁴² ÇINAR, s. 84.

⁴³ EKİNCİ, s. 197.

⁴⁴ 1858 tarihli Ceza Kanunnamesi’nde yer almadığı gibi, söz konusu Kanunun kaynakları arasında olan 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nda da bu durum düzenlenmemiştir. ŞENSOY, s. 101 dn. 47.

1858 tarihli Ceza Kanunu'nun 105. maddesinde, kişiler tarafından konut dokunulmazlığının ihlali, korkutma ya da zorlamanın varlığı halinde cezalandırılmıştır.⁴⁵ Abdülhalik Midhat, eve girerken zor kullanılmasını ağırlaştırıcı sebep olarak kabul etmişse de⁴⁶; madde metninden, girerken zor kullanılması durumunun ağırlaştırıcı sebep oluşturmadığı anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede konuta gizlice veya hileyle girmek, örneğin kapısı kilitli olmayan bir konuta zor kullanmadan, kapısını açıp girmek, konut dokunulmazlığını ihlal suçunu oluşturmamaktadır. Ancak 1911 yılında Kanunda yapılan değişikliklerle, korkutma ve zorlamaya ek olarak, “*suret-i hafiyede*” ifadesi getirilerek, gizlice girme fiili, bu tarihten itibaren suç kapsamına alınmıştır.⁴⁷

Ayrıca söz konusu değişiklikte dikkat çekici bir husus da, konuta girme fiilinin, “*sahibinin men'i hilafına olarak*” meydana geldiğinin madde metnine dahil edilmesidir.

Memurlar tarafından yapılan ihlaller açısından 105. madde, hiç bir memurun “*kavanin-i mülkiye ve askeriye ve müesses olan zaptiye nizamının cevaz verdiği hususattan gayri ahvalde ve kavanin ve nizamın tâyin ettiği usulden başka olarak memuriyeti sıfatile bir kimsenin hanesine cebren*” giremeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla kanunlarda belirtilen durumlar ile öngörülen usule aykırı olarak, memurlar tarafından cebren gerçekleştirilen konuta girme fiilleri, altı aydan üç seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılacaktır.

Memurlar tarafından işlenen konut dokunulmazlığını ihlal suçu açısından daha ağır ceza öngörülmesinin son derece doğal olduğunu belirten Ahmed Ziya, memurların bu şekilde görevlerini kötüye kullanmalarının yanı sıra, sağlamakla yükümlü oldukları özgürlüğü de ihlal ettiklerini ifade etmiştir.⁴⁸

⁴⁵ 1810 Fransız Ceza Kanunu ise, konut dokunulmazlığının kişiler tarafından ihlali konusunda “rıza”dan bahsetmemekle beraber, memurlar tarafından yapılan ihlallerde “rıza hilafına” girme şartını aramıştır. 1858 tarihli Ceza Kanunu'nda bu hususa ilişkin bir ifade bulunmamakla birlikte, Abdülhalik Midhat, 1909 yılında yayınladığı kitabında, memur olsun veya olmasın, bir kişinin bir haneye sahibinin rızası olmaksızın girmesi veya girmeye teşebbüs etmesinin, cünha derecesinde bir cezaya çarptırılması sonucunu doğuracağını belirterek, “rıza”ya vurgu yapmıştır. ŞENSOY, s. 99 dn. 43; ABDÜLHALİK MİDHAT, *Hukuk-ı Cezaiyye*, Ahmed Saki Bey Matbaası, Dersaadet, 1325, s. 245, 246.

⁴⁶ ABDÜLHALİK MİDHAT, s. 246.

⁴⁷ ŞENSOY, s. 100 dn. 46; Mustafa ŞENTOP, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku*, Yayıncılık Matbaası, İstanbul, 2004, s. 51.

⁴⁸ AHMED ZİYA, s. 317.

Mehmed Reşad ise, “*kavanin-i mülkiye ve askeriye hiçbir memura bir haneye girme mezuniyetini sarahaten vermemiştir*” diyerek, konuyu özellikle askerî açıdan ele almış ve askere çağrılıp gelmeyen ya da askerlikten firar eden bir kişinin başka birisinin evinde saklanması halinde dahi, o eve doğrudan doğruya müdahale edilemeyeceği gibi; askerî konulardaki satın alma ve levazım gibi gerekçelerle de herhangi bir kişinin konutuna girilemeyeceğini vurgulamıştır.⁴⁹

Diğer taraftan Halil Rıfat, Asakir-i Zaptiyenin Vezaif-i Askeriyesi Hakkında Talimat’ın 13. maddesi⁵⁰ uyarınca, zaptiye askerlerinin, kanunen belirlenen durumlar dışında, özellikle askerî olmayan konularda yanlarında imam, muhtar veya mahallenin ileri gelenlerinden birkaç kişi bulunmadan bir kişinin hanesine girmelerinin yasak olduğunu, girmeleri halinde altı aydan üç seneye kadar hapis cezası verilebileceğini dile getirmiştir.⁵¹

Halil Rıfat, ayrıca, bir memurun, kanuna veya usule aykırı olarak, fakat cebir veya ihafe olmaksızın, hane sahibinin veya evin içinde bulunan kişilerin rızasıyla haneye girmesi durumunda, kendisine ceza verilemese de; memur sıfatıyla gerçekleştirilecek her eylemin kanuna ve usule uygun olması gerektiğinden, rızaya dayalı dahi olsa, kanuna ve usule aykırı bir şekilde haneye girilmesi, hane sahibinin veya orada bulunanların “*kesr-i namusuna sebep olacağından*”, 106. madde⁵² uyarınca cezalandırılmalarının uygun olacağını ifade etmiştir.⁵³

105. maddede 1911 yılında yapılan değişiklikle, memurların söz konusu fiili cebren işlemesi şartı kaldırılmış; bir yandan memurların görevi kötüye kullanarak veya kanunen belirlenmiş usul ve şartlara aykırı şekilde girmeleri cezalandırılırken, diğer yandan keyfî bir işlemle konutta veya usule aykırı

⁴⁹ MEHMED REŞAD, *Miyar-ı Ceza-Kanun-ı Ceza Şerhi*, 1307, s. 212.

⁵⁰ 13. madde: “*Zaptiye zabitan ve neferatı kavanin ve nizam-ı Devlet-i Âliyenin tayin eylediği ahvalden dolayı her mahale dühüle mezun olub fakat mesalih-i adiyede ledelikiza kaide-i meriyesi mucibince imam ve muhtar veyahud ahali-i muteber ve ihtiyaranından bir iki adam alınmadıkça hiç kimsenin hanesine ve hanesi hükmünde harimine girmeleri katiyen memnudur*”. *Düstur*, I. Tertip, C. II, s. 736.

⁵¹ HALİL RIFAT, *Külliyât-ı Şerh-i Ceza*, İstanbul, 1312, s. 188, 189.

⁵² 106. madde: “*Kuvve-i cebriyye imaline memur olanlar ve zaptiye memurları ve ihzar memurları emr-i memuriyetlerini icrada ve mâfevkinde bulunan amirlerinin emrini infazda kanun ve nizamın tayin ettiği usulden gayri sûrette olarak bir kimse hakkında bir sui muameleye yani ya kesr-i ırz ve namusa sebep olacak veyahut cismen eza verecek halete tesaddi eder ise hareket-ı vakıasının derece-i şiddetine göre bir haftadan bir seneye kadar hapis ile mücazat olunur*”. *Düstur*, I. Tertip, C. I, s. 560.

⁵³ HALİL RIFAT, s. 189, 190.

olarak işyerlerinde (*ticaretgah* ve *idarehane*) arama yapmak suretiyle konut dokunulmazlığını ihlal etmeleri de yaptırımı bağlanmıştır. Ancak Ahmed Ziya, memurların söz konusu işyerlerinde arama yapmaksızın, yalnızca girmiş olmalarının ceza gerektirmeyeceği görüşünü ileri sürmüştür.⁵⁴

Anlaşıldığı üzere, XIX. yüzyıl ortasından XX. yüzyıl başına kadar geçen süreçte, Osmanlı Devleti'nde konut dokunulmazlığı, sınırları giderek belirginleşen ve genişleyen bir kapsamda korunmaya başlanmıştır.

Bu doğrultuda Celaleddin Arif, "Hukuk-i Esasiye" isimli kitabında Kanun-i Esasi'nin 22. maddesine de atıf yapmak suretiyle, kimsenin evine izinsiz girilemeyeceğini, kamu gücüne sahip kişilerin dahi adli makamlarca açıkça yetkilendirilmedikçe bunu yapamayacaklarını, yetkili olduklarını gösteren bir belge bulunduğu durumlarda da kanunun belirlediği usul ve şartlara uymaya mecbur olduklarını belirtmiştir. Ancak konut dokunulmazlığının tamamıyla uygulanabilmesi için, kişi dokunulmazlığında da olduğu gibi, memurların sorumluluklarını tamamen belirlemek ve hakimlerin yetkilerini genişletmek gerektiğini vurgulayan⁵⁵ Celaleddin Arif, bu şekilde aslında üstü kapalı olarak hukuk devleti anlayışının hakim kılınmasına dikkat çekmektedir.

Diğer taraftan, memur tarafından yapılan usulsüz aramanın, amirinin verdiği bir emre dayanması halinde, cezanın amir hakkında uygulanması söz konusu olacaktır. Bu hususun, 1858 tarihli Ceza Kanunu'nun 105. maddesinin gerek ilk halinde, gerek 1911 yılında değiştirilmiş şeklinde açıkça belirtildiği görülmektedir. Ancak amir tarafından görev alanına girmeyen ya da arama yapma yetkisi olmadığı bir durumda verilen emir, memurun ceza almasını engellemeyecektir. Zira Kanun-i Esasi'nin 41. maddesi gereğince, memur ancak amirinin kanuna uygun emirlerine uymak zorundadır.⁵⁶

Bununla beraber, zaptiye askerlerinin, kamu güvenliğine/düzenine zarar verecek veya devletin iç ve dışişleriyle ilgili durumlarda amirlerinden emir almaları ya da bir hanede bir cinayet gerçekleşmesi ya da gerçekleşmek üzere olduğunu anlamaları halinde, her ne suretle olursa olsun haneye girmeye yetkili oldukları belirtilmiştir. Dolayısıyla zaptiye askerlerinin askeriye ve zaptiye kanunları gereğince amiri konumundaki zabıt tarafından verilecek emirlerin infaz ve icrasına her şekilde mecbur oldukları vurgulanarak; bir

⁵⁴ AHMED ZİYA, s. 313.

⁵⁵ CELALEDDİN ARİF, s. 111, 112.

⁵⁶ AHMED ZİYA, s. 313, 314.

maiyet zabiti, amirinin emriyle bir haneye usulsüz olarak cebren girdiği takdirde, kendisinin cezadan muaf olacağı, amirin ise cezalandırılacağı dile getirilmiştir.⁵⁷

Öte yandan, Tanzimat dönemindeki çeşitli düzenlemeler, bazı hallerde bir kimsenin evine girilebileceğini öngörmüştür.

Müdde-i umumiler, müstantıklar ve adli zabıta memurlarının, belirli durumlarda açık ve kesin bir şekilde eve girme yetkisine sahip oldukları belirtilmekle birlikte, söz konusu yetkinin kanuna ve usule uygun kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Örneğin, idare meclisleri tarafından bir memurun göreviyle ilgili olarak yargılanması sürecinde, evinin aranması gerektiği takdirde, Usul-i Muhakeme-i Cezaiye Kanunu'na uygun olarak zabıtaya emir verilebilecektir.⁵⁸

Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanunu'nda ayrıca, adli zabıta memurları, müstantık ve özellikle müdde-i umuminin, suçüstü durumlarında failin gizlendiği veya suçun ispatına yarayacak eşyanın bulunduğu yere girmek için arama yapabilecekleri kabul edilmiştir. Ancak bu yetkinin kullanılacağı zaman dilimi önem arz etmekte; tutuklama müzekkeresi bulunması durumunda dahi, gece vakti kimsenin konutuna girilememektedir. Gece girmenin, ancak evin içinden gelen bir talebin veya yangın, su basması gibi bir mecburiyetin varlığına bağlı olduğu vurgulanmıştır.⁵⁹

Örneğin, 1904 yılında Trabzon'da Kondüktör Abdülkadir'in, Trabzon Serkomiseri tarafından tütün bulunduğu gerekçesiyle gece vakti evine girilerek arama yapıldığını, *"bir şey zuhur etmediğinden ve namusu lekedâr olduğundan bahisle iktizasının ifasına dair"* gönderdiği telgraf sonucunda, Zaptiye Nezareti'nden Trabzon'a 6 Nisan 1904 tarihinde bu durumun araştırılması için bir yazı gönderilmiştir.⁶⁰

Benzer şekilde, 1 Şubat 1904 tarihli Jandarma Nizamnamesi'nin 132. maddesinde⁶¹, meydana gelen cünha ya da cinayeti aydınlatacak, zanlı aleyhinde, herhangi bir evrakın varlığı halinde, jandarma zabitanının derhal

⁵⁷ MEHMED REŞAD, s. 213, 214.

⁵⁸ MEHMED REŞAD, s. 213, 214.

⁵⁹ ABDÜLHALİK MİDHAT, s. 246; CELALEDDİN ARİF, s. 111.

⁶⁰ BOA., ZB., 459/10, 24 Mart 1320 (M. 6 Nisan 1904).

⁶¹ 132. madde: *"Vuku bulan cünha ve cinayet şahıs maznun aleyh nezdinde bulunacak evrak-ı saire ile isbat olunabilecek halde ise jandarma zabitanı derhal hanesine giderek taharri ederler. Ancak leylen hanelere girmek kendileri için katiyen memnudur"*. *Düstur*, I.Tertip, Mütemmim, s. 260.

haneye girerek arama yapabilecekleri; ancak bu aramanın kesinlikle gece yapılamayacağı belirtilmiştir. Ancak 134. madde⁶², bu durumda bir yandan zanlının evinden başka bir yere girmeyi yasaklamakta; diğer yandan kahvehane, meyhane, lokanta, otel gibi umuma açık yerlere, zabıta düzenlemeleri gereği açık olduğu saatlerde, gece vakti dahi girilmesini mümkün kılmaktadır.⁶³ Bununla beraber, İbrahim Edhem ve İsmail Hakkı, söz konusu umuma açık yerlerin kapanma saatinden sonra, özel ikametgah halini aldığı belirterek, diğer hükümlerin uygulanacağını vurgulamışlardır.⁶⁴

Bununla beraber, kanunî izin ve yetki olmaksızın veya gece saatlerinde konuta girilememesi durumlarında, memurların ve adli zabitanın gerekli tedbirleri almaları, örneğin zanlının kaçmasına fırsat bırakmamak için konutun etrafını sarmaları gerekmektedir.⁶⁵

Diğer taraftan, konut dokunulmazlığı ihlal edilen mağdurun, meşru müdafaada bulunabilmesi de gündeme gelebilecektir.

Meşru müdafaaya ilişkin olarak klasik dönemde bazı kanunname hükümlerine rastlanmakla beraber, Tanzimat dönemindeki düzenlemelerde, konut dokunulmazlığını ihlal durumunda meşru müdafaanın uygulanabileceğine dair açık bir hüküm görülmemektedir.

Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamesi'nin "*Ve eğer oğlan çeken ve kız çeken kimesnelerin, hıyanet ile eve girenin ve avret-kız çekmeğe bile varanın siyaset için zekelerinin keseler*" şeklindeki maddesinin (md. 5), çeşitli kanunname nüshalarında farklı düzenlendiği görülmekte; bunlardan birinde "*ve ya bir kimesne kendü evinde bir ecnebi bulub âlet-i harb ile çalub mecrûh etdüğüne cemâ'a işhâd etse, onun dahi siyâseti sorulmaya*" şeklindeki hüküm, konut dokunulmazlığının ihlalinde meşru müdafaada bulunulabileceğini düşündürmektedir.⁶⁶

Benzer şekilde I. Ahmet Kanunnamesi'nin farklı nüshalarında yer alan "*Ve ya bir kimesne kendü evinde bir ecnebi bulub âlet-i harb ile çalub mecrûh*

⁶² 134. Madde: "*Jandarma zabitanının maznun aleyh olan şahsın hanesinden maada diğer mahale dühül eylemeleri katiyen memnudur. Fakat umuma mahsus mahallere zabıta nizamınca açık bulundurulması muayyen olan vakte değin gece dahi gidebilirler*". *Düstur*, I.Tertip, Mütemmim, s. 260.

⁶³ AHMED ZİYA, s. 315.

⁶⁴ İBRAHİM EDHEM, s. 276; İSMAİL HAKKI, s. 420.

⁶⁵ ABDÜLHALİK MİDHAT, s. 246.

⁶⁶ AKGÜNDÜZ, C. IV, s. 297 dn.2.

etdiğüne cemâ'a işhâd etse, anun dahi siyaseti sorulmaya” hükmü de karşımıza çıkmaktadır.⁶⁷

Tanzimat döneminde ise, 1840 ve 1851 tarihli Ceza Kanunlarında, konut dokunulmazlığını ihlal ya da meşru müdafaaya ilişkin açık bir hükme rastlanmamaktadır.

25 Ağustos 1852 tarihinde Meclis-i Vala'dan Hüdavendigâr Valisi'ne yazılan bir yazı, konut dokunulmazlığının ihlali durumunda meşru müdafaada bulunulabileceğini gösteren bir örnektir.

İzmit'te Hasan isimli bir Müslümanın öldürülmesiyle ilgili yapılan yargılama sonucu Meclis-i Vala'ya sunulmuş; Hasan'ın arkadaşlarıyla beraber silahlı bir şekilde İsmail ve Salih'in evinin kapısını aniden kırarak açıp, içeriye girdikleri ve meydana gelen karışıklıkta Hasan'ın tüfekten çıkan kurşunla vurulduğu orada bulunan şahitler tarafından ifade edilmiştir. Bu çerçevede İsmail ve Salih için şer'an bir ceza uygulanmasına gerek olmadığına, mahbesde iseler salıverilmelerine, Hasan'ın firar eden arkadaşlarının ise derhal bulunarak, bir sene pranga cezasına çarptırılmalarına, ahaliden kefil göstermeleri halinde daha önce iyi halden serbest kalabileceklerine hükmedilmiştir.⁶⁸

1858 tarihli Ceza Kanunu'nun 186. maddesi, cana ve ırza yönelik saldırılara meşru müdafaayı düzenlerken⁶⁹; 187. maddesi de, doğrudan doğruya konuta gerçekleştirilen saldırılarda meşru müdafa durumunu ele almıştır.

Buna göre, *“Geceleyin bir kimse bir adamın hane ya dükkan ya odasına nerdbân (merdiven) kurub çıkarken yahud cebren kilid altındaki yerleri bozarken veyahut bir meskun hanenin ya müstemilatının duvarını deler veya kapısını kırar iken ol kimseyi def'i için vuku bulan katl ve cerh ve darb fiilleri kezalik muafdır ve eğer bu keyfiyet gündüzün olur ise işbu katl ve cerh ve darb fiilleri bütin bütin muaf tutulmaz ise de faili mazur olub hakkında yüz doksanınıcı maddede beyan olunacak veçhile muamele olunur”*. Maddede atıf yapılan 190. madde ise, *“Mazuriyeti mütehakkık olan kâtil ve cârih ve dârib üç aydan üç seneye kadar habs olunur ve bu makûleler icabına göre beş*

⁶⁷ AKGÜNDÜZ, C. IX, s. 494 dn. 4.

⁶⁸ BOA., A.MKT. MVL., 55/48, 9 Zilkade 1268 (M. 25 Ağustos 1852).

⁶⁹ 186. madde: *“Müdafa ve muhafaza-i nefis ve ırz için vuku bulan katl ve cerh fiilleri muafdır”*. *Düstur*, I. Tertip, C. I, s. 577.

seneden on seneye kadar Zabtiye Nezareti altına dahi alınır” şeklinde düzenlenmiştir.⁷⁰

D. Suça Uygulanacak Ceza ve Çeşitli Örnek Olaylar

İslam hukukunda konut dokunulmazlığını ihlal suçu, hadd ve kısas cezaları arasında yer almayan; ancak suç olarak kabul edilmekle birlikte, cezası tespit edilmeyerek, devlet başkanı veya kadı tarafından belirlenmesi öngörülmüş, ta’zir cezası gerektiren bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷¹ Dolayısıyla ta’zir cezalarının özellikleri düşünüldüğünde; konut dokunulmazlığını ihlal suçu açısından da, geniş bir takdir yetkisinin, türü ve miktarı konusunda farklı ceza uygulamalarının söz konusu olması mümkündür.

Osmanlı Devleti’nde ta’zir cezalarının kanunnamelerle önceden düzenlenmesi, bu kapsamdaki suç ve cezalarda kanunilik ilkesinin varlığını ortaya koymaktadır.⁷² Nitekim konut dokunulmazlığını ihlal suçu açısından da, kanunilik ilkesinin gerçekleştiği görülmektedir. Ancak suçun farklı unsurları açısından, verilecek cezayı etkileyen durumlar söz konusudur.

Örneğin, Fatih Kanunnamesi’nde “...bir kişi bir kişinin haremine nazır olsa yirmi akçe cerime alına” ifadesi⁷³, özel hayatın gizliliği çerçevesinde para cezası verilmesini öngörmüştür. Dulkadiroğlu Kanunnamesi’nde de, benzer bir hükme⁷⁴ yer verilmiştir.

Cinsel saikle konut dokunulmazlığını bozma suçu için II. Bayezid⁷⁵, Yavuz Sultan Selim⁷⁶, Kanuni Sultan Süleyman⁷⁷ ve Dulkadiroğlu⁷⁸ Kanunnamelerinde esas itibariyle para cezası verilmesi öngörülmüştür.

⁷⁰ *Düstur*, I. Tertip, C. I, s. 577.

⁷¹ AVCI, s. 454.

⁷² AYDIN, s. 190.

⁷³ AKGÜNDÜZ, C. I, s. 328.

⁷⁴ “Eğer bir kimesnenin kapusundan ya bacasından baksalar, kırk akçe alına. Eğer ‘avâmdan ise şer’le isbat etdüreler; değil ise havâsdan dindar kimesne ise sözine inanalar. Ve ‘avâmdan olan yalan çıkarsa, beş altın alına veyahud dili kesile” (md. 36). AKGÜNDÜZ, C. V, s. 158.

⁷⁵ “ve eğer birâgûmun evine girse, zina kasdına, evlü ise evlü cürmin; eğer ergen ise ergen cürmin vere” (md. 6). AKGÜNDÜZ, C. II, s. 40.

⁷⁶ “eğer zina kasdına bir kişinin evine girse, evlü olursa evlü cürmini ve ergen olursa ergen cürmini vere” (md. 4). AKGÜNDÜZ, C. III, s. 89.

⁷⁷ AKGÜNDÜZ, C. IV, s. 366.

⁷⁸ “Her kim ki, eve girse zina kasdına yahud yapışsa öpse ol öpülenin rızası olsa, zina cerimesi alına. Eğer gücile ise girdüğü ya öpdüğü yahud yapışduğı, beş altın alına” (md. 12). AKGÜNDÜZ, C. V, s. 157.

Diğer taraftan, II. Bayezid, Kanuni Sultan Süleyman ve I. Ahmet Kanunnamelerinde hıyanet ile konut dokunulmazlığını bozma suçuna, cinsel organını kesme cezasının verilmesi kabul edilmiştir.⁷⁹

Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk genel Kanunnamesi olduğu düşünülen metinde yer alan “*Ve kul ve cariye ayardan veya oğlan ayardub alub gideni ve dükkân açanı, eve gireni ve birkaç kerre hırsuzluk edeni, salb edeler*” şeklindeki hüküm (md. 37) çerçevesinde, -cinsel saikle veya hıyanet ile gerçekleşmesi halleri dışında- konut dokunulmazlığını ihlalin “salb cezası” (asilma) ile cezalandırıldığı görülmektedir.⁸⁰

Görüldüğü üzere, kanunnamelerde konut dokunulmazlığını ihlal suçunun farklı görünüşleri için, çeşitli ceza türleri öngörülmüştür.

Uygulamaya bakıldığında mühimme defterlerinde, zina kastıyla ya da zarar vermek amacıyla konut dokunulmazlığını ihlal eden kişilerin kürek cezasına çarptırılmak üzere İstanbul'a gönderilmeleri yönünde örnekleri görmek mümkündür.⁸¹ Ancak şer'îye sicillerinde rastlanan örneklerde, gece işlenen konut dokunulmazlığını ihlal suçuna para cezası verildiği;⁸² aktarılmakla birlikte; genellikle sadece ta'zir cezası verildiği belirtilmekle yetinilmiş ve cezanın türü hakkında açıklama yapılmamıştır.⁸³

Tanzimat dönemine gelindiğinde, 1840 ve 1851 tarihli Ceza Kanunlarında, malvarlığına yönelen saldırılar için ceza öngören maddeler bulunmakla birlikte, konut dokunulmazlığını ihlal suçuna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir.

Ancak çeşitli arşiv belgeleri, bu dönemde konut dokunulmazlığını ihlal konusuna merkezi yönetimin yaklaşımını göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Örneğin 29 Mayıs 1851 tarihinde Dahiliye Nezareti'nden Kastamonu valisine yazılan bir yazı, Kengiri sancağında iki ay önce meydana gelen kadın kaçırmak amacıyla gerçekleştirilen konut dokunulmazlığını ihlalin

⁷⁹ “...hıyanet ile bir ecnebinin evine giren kimsenin... içmeği (emceği) kesile...” (md. 26). AKGÜNDÜZ, C. II, s. 42, 43; C. IV, s. 368; C. IX, s. 494. Benzer bir ifadenin, Yavuz Sultan Selim Kanunnamesi'nin farklı nüshalarında haşîye olarak bulunduğu Akgündüz tarafından belirtilmiştir. AKGÜNDÜZ, C. III, s. 89 dn.1.

⁸⁰ AKGÜNDÜZ, C. IV, s. 301.

⁸¹ 3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1993, s. 82, 566.

⁸² AVCI, s. 454.

⁸³ Üsküdar Mahkemesi 2 Numaralı Sicil, C. 2, s. 121, Hüküm no: 159; Üsküdar Mahkemesi 17 Numaralı Sicil, C. 6, s. 94, Hüküm no: 96.

araştırılmasıyla ilgilidir. Hacı Ahmed Efendi tarafından sunulan arzuhalde, Hacı Ahmed Efendi'nin gelini Emine'yi kaçırmak isteyen Çavuş oğlu Ali'nin yanında oğlu, kardeşleri ve yaklaşık yirmi kişi ile birlikte gece yarısı eve girerek darp etmelerinin yanı sıra, eşyalara da zarar verdikleri belirtilmiş; Meclis-i Vala'ya da iletilen başvuruya ilgili olarak gerekli yargılamanın yapılması ve sonucun bildirilmesi istenmiştir.⁸⁴

Dahiliye Nezareti'nden Kastamonu valisine yazılan bir başka yazıda ise, Bolu Sancağı'nda gerçekleşen Hacı Mustafa Ağa'nın hanesine girilmesi olayında, yapılan araştırma sonucunda, giren kişilerin Ereğli kömür madeninde çalışan on dört Hırvat olduğu belirlenmiş; Kastamonu Meclisi tarafından Meclis-i Vala ile yapılan yazışmalar sonucunda söz konusu kişilerin yargılamasının Bolu'da yapılacağı kararlaştırılmıştır.⁸⁵

Niğde Arabsun'da meydana gelen bir olayda da, zimmi Beretomoz 9 Nisan 1856 tarihinde yaptığı bir şikayetle, Türkmen oğlu Mehmed'in gece vakti evine girerek, aile fertlerine cinsel saldırıda bulunmaya çalıştığını bildirmiş ve gereğinin yapılmasını talep etmiştir. Deavi Nezareti'nden Niğde Kaymakamına gönderilen yazıda, Beretomoz'un şikayeti doğrultusunda olayın araştırılarak, sonuçlandırılması emredilmiştir.⁸⁶

1858 tarihli Ceza Kanunu'nda ise, 105. maddesinde kişiler tarafından işlenen konut dokunulmazlığını ihlal suçuna bir haftadan altı aya kadar hapis cezası öngörülmüştür. Memurlar tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza ise, altı aydan üç seneye kadar hapis cezası olarak düzenlenmiş olup; amirinin emri ile yaptığının anlaşılması durumunda, cezanın amir hakkında uygulanması söz konusu olacaktır.

Yetkisi ya da izni olmaksızın, mülkî ya da askerî memur gibi davranarak bir kişinin hanesine giren kişi hakkında ise, Ceza Kanunu'nun 130. maddesinin⁸⁷ uygulanacağı belirtilmiştir.⁸⁸

⁸⁴ BOA., A.MKT.UM., 61/47, 28 Receb 1267 (M. 29 Mayıs 1851).

⁸⁵ BOA., A.MKT.UM., 132/13, 8 Receb 1269 (M. 17 Nisan 1863).

⁸⁶ BOA., A.MKT.DV., 91/94, 7 Şaban 1272 (M. 13 Nisan 1856).

⁸⁷ 130. madde: "*Her kim Devlet-i Âliyyeden salahiyet ve mezuniyeti olmaksızın hod-be-hod memuriyet-i mülkiye ve askeriye sıfatında görünür veyahut bu memuriyetlere müteferri mevaddı icra eyler ise üç aydan eksik olmamak üzere hapis cezası ile mücazat olunur. Ve bu harekete mütecasir olan, sahte ferman-ı âli ve emirname-i sâmi ve buyruldu misillü evrak-ı resmiye irâe ve neşri ile sahtekârlığa cüret eder ise hakkında onbeşinci fasıl da beyan olunacağı vechile sahtekâr cezası dahi ayrıca hüküm ve icra kılınır*". *Düstur*, I. Tertip, C. I, s. 566.

⁸⁸ AHMED ZİYA, s. 317.

1858 tarihli Ceza Kanunu'nun uygulandığı dönemde, 1899-1900 yıllarına ait bir Adıyaman şer'îye sicilinde zimmi bir vatandaşın evine zorla giren bir Müslümana altı ay üç gün hapis cezası verilmesi örneğinin yanı sıra⁸⁹; Ermeni cemaatinden kişiler arasında meydana gelen zorla eve girme suçunda, zimmi kadınların şahitlik yaptığı ve faillerin çeşitli sürelerle hapis cezalarına çarptırıldıkları görülmüştür.⁹⁰

Aynı dönemden ilginç bir başka örnek de, Trabzon'da karşımıza çıkmaktadır:

Of kazasının Şinik köyünden Hacı Mehmed Cevdet, kendisine babasından miras kalan ve karyeye üç saat uzaklıkta bulunan Vartan isimli yayladaki hanesine kendisinin askerde olduğu dönemde aynı köyden Hüseyin ve Biçan köyünden Ahmed'in, Cevdet'in kardeşi Behzat'ın teşvik etmesiyle 8 Temmuz 1910 tarihinde cebren girilerek zarar verildiğini; bu duruma ilişkin imam, muhtar ve birkaç kişinin imzasıyla tutulan şehadetname ve başka şahitlerin de isimleri belirtilerek, sebep olanların cezalandırılmasına ilişkin talebini 4 Ağustos 1910 tarihli bir arzuhal ile Dahiliye Nezareti'ne bildirmiştir.⁹¹

Dahiliye Nezareti'nden Trabzon'a ilk olarak 8 Ağustos 1910 tarihinde gerekli işlemlerin yapılması emredilmişse de; 22 Kasım 1910 ve 3 Aralık 1910 tarihlerinde tekrar yazı yazılarak gelişmeler sorulmuştur. Son olarak 11 Nisan 1911 tarihinde halen cevap alınmamış olduğu vurgulanarak, -bir kez daha uyardıma gerek kalmadan- yapılan işlemler hakkında bilgi verilmesi istenmiştir.

Konuyla ilgili cevap, 20 Mayıs 1911 tarihinde Trabzon Valisi Bekir Sami Bey tarafından Dahiliye Nezareti'ne gönderilmiştir. Buna göre, yapılan soruşturma sonucunda şikayet edilen Hüseyin, söz konusu haneyi Hacı Mehmet Cevdet'in erkek kardeşlerinden komşularının huzurunda satın alarak bedelini ödediğini beyan etmiştir. Bu doğrultuda Hacı Mehmed Cevdet'in Mahkeme-i Hukuk'a başvurması gerektiği bildirilmiştir.

⁸⁹ Ömer Faruk GÖKDENİZ, *262 Numaralı Hısn-ı Mansur (Adıyaman) Kadı Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2006, s. 56.

⁹⁰ GÖKDENİZ, s. 44, 45.

⁹¹ BOA., DH.H., 42/3, 28 Cumadelülâ 1329 (M. 20 Mayıs 1911).

Söz konusu olayda dikkat çeken, Hacı Mehmed Cevdet'in arzuhalinde, hanesine yapılan saldırının "*Meşrutiyet-i Osmanîsinin bahşetmiş olduğu hürriyet ve adaleti suistimal ve ihlal etmeğe tasaddi*" anlamına geldiğini vurgulayarak, "*muamele-i müstebîdâne hareketlerin büsbütün Meşrutiyete mugayir olduğundan*" kanuni işlem yapılmasını talep etmiş olmasıdır.

1858 tarihli Ceza Kanunu'nda 1911 yılındaki değişiklik, 105. maddede öngörülen cezalar açısından etkili olmakla beraber, kişiler tarafından işlenen değil; memurlar tarafından işlenen konut dokunulmazlığını ihlal suçuna öngörülen cezaların tekrar düzenlendiği görülmektedir.

Buna göre, memurlar tarafından görevi suistimal ederek, kanunen öngörülen usul ve şartlara aykırı olarak veya kişilerin ticaretgah ile idarehanelerinde usule aykırı şekilde arama yapılması suretiyle gerçekleştirilen ihlaller için, üç aydan üç seneye kadar hapis cezası öngörülmüşken; arama yapma gibi keyfi bir işlem söz konusuysa, altı aydan üç seneye kadar hapis cezası kabul edilmiştir.

Sonuç

Osmanlı Devleti'nde konut dokunulmazlığının geç ortaya çıkmış bir kavram olduğu iddiasının, dönemin dayandığı hukuk kuralları kapsamlı bir şekilde değerlendirilip, özellikle şer'îye sicilleri ile arşiv belgeleri incelendiğinde dayanaksız olduğu görülmektedir.

İslam hukukunda, konut dokunulmazlığının özel hayatın gizliliğiyle birlikte değerlendirilerek korunması esası söz konusudur. Buna ek olarak, Osmanlı Devleti'nde farklı yüzyıllara ait, genel ya da yerel nitelikli kanunnamelerin konuyla ilgili hükümlerine bakıldığında, şer'î hukuk-örfi hukuk çerçevesinde konut dokunulmazlığının sağlanmasında süreklilik arzeden, istikrarlı bir çizgi izlendiği ortaya çıkmaktadır.

Tanzimat döneminde Batı hukukunun etkisiyle hukuk sisteminde gerçekleştirilen kanunlaştırma hareketleri çerçevesinde ise, konut dokunulmazlığının kapsamı kamu görevlilerini de içine alacak şekilde genişleyerek düzenlenmeye devam etmiştir.

Bu çerçevede, Osmanlı Devleti'nde gerek klasik dönem, gerek Tanzimat döneminde konut dokunulmazlığı, çeşitli hukuki düzenlemelerle güvence altına alınmış; ihlali durumunda uygulanmak üzere cezalar öngörülmüştür. Dolayısıyla farklı hukukî dayanaklar çerçevesinde, konut dokunulmazlığının Osmanlı hukuk tarihinin her döneminde güvenceli kılındığı kabul edilmelidir.

Diğer taraftan, Osmanlı hukuk tarihinde, özellikle Tanzimat döneminde, gerek anayasal, gerek yasal düzeyde sağlanan konut dokunulmazlığı anlayışının Cumhuriyet döneminde sürdürüldüğü görülmektedir.

1876 tarihli Kanun-i Esasi'nin 22. maddesinde düzenlenen konut dokunulmazlığı, 1924 Anayasası'nda da 71. ve 76. maddelerde anayasal düzeyde güvence altına alınırken; 1858 tarihli Ceza Kanunu'nun kişiler ve memurlar tarafından konut dokunulmazlığının ihlal edilmesi bakımından çizdiği genel çerçeve, 1926 yılında kabul edilen 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da sürdürülmüştür.

Ancak 1858 tarihli Ceza Kanunu'nda konut dokunulmazlığını ihlal suçu, Kanunun "*Zarar-ı Ámm Olan Cinayet ve Cünha ile Mücazât Müterettibeleri Beyanındadır*" başlıklı birinci babının, "*Memûrin-i Hükümet Tarafından Efrad Hakkında Teaddiyat ve Su-i Muamelat Vukuunda İcra Olunacak Mücazat*" başlığını taşıyan altıncı faslında düzenlenmişken, 1926 tarihli Türk Ceza Kanunu'nda "*Özgürlük Aleyhine Cürümler*" başlıklı ikinci babında, "*Mesken Masuniyeti Aleyhine Cürümler*"e tahsis edilen dördüncü faslında 193. ve 194. maddelerde yer almıştır. Bu doğrultuda, günümüzde de özgürlüklere karşı işlenen bir suç olarak, çeşitli açılardan nitelikli/ağırlaştırılmış halleri de düzenlenmek suretiyle gelişimine devam ettiği ifade edilmiştir.⁹²

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri:

A.MKT.DV., 91/94, 7 Şaban 1272 (M. 13 Nisan 1856).

A.MKT. MVL., 55/48, 9 Zilkade 1268 (M. 25 Ağustos 1852).

A.MKT.UM., 61/47, 28 Receb 1267 (M. 29 Mayıs 1851).

A.MKT.UM., 132/13, 8 Receb 1269 (M. 17 Nisan 1863).

DH.H., 42/3, 28 Cumadelûlâ 1329 (M. 20 Mayıs 1911).

ZB., 459/10, 24 Mart 1320 (M. 6 Nisan 1904).

⁹² Serap KESKİN KIZIROĞLU, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 6. 2004 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, konut dokunulmazlığını ihlal suçunu İkinci Kitabın "Kişilere Karşı Suçlar" başlıklı ikinci kısmının "Hürriyete Karşı Suçlar" başlıklı yedinci bölümünde 116. maddede düzenlemiştir. ERGÜN, s. 31-33.

Kitap ve Makaleler:

- 3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560, (1993). Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- ABDÜLHALİK MİDHAT. (1325). *Hukuk-ı Cezaiyye*, Dersaadet, Ahmed Saki Bey Matbaası.
- AHMED ZİYA. (1329). *Mufasssal Kanun-i Ceza ve Teferruatı Şerhi*, İstanbul: Cihan Matbaası.
- AKGÜNDÜZ, Ahmed. (1990). *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, C. I-IX, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayını.
- ARMAĞAN, Servet. (1976). “İslam Hukukunda Özel Hayatın Gizliliği”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, C. VI, S: 3-4, s. 141-168.
- AVCI, Mustafa. (2014). *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Konya: Mimoza Yayınları.
- AYDIN, M.Akif. (2007). *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul: Hars Yayıncılık.
- CELALEDDİN ARİF. (1328). *Hukuk-ı Esasiye*, Kısım-ı Sâni, Dersaadet: Matbaa-i Hukukiye.
- CİN, Halil-AKYILMAZ, Gül. (2003). *Türk Hukuk Tarihi*, Konya: Sayram Yayınları.
- ÇINAR, Ali Rıza. (1999). *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçları*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- EKİNCİ, Ekrem Buğra. (2008). *Osmanlı Hukuku-Adalet ve Mülk*, İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- (OKUYUCU) ERGÜN, Güneş. (2010). *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, Ankara: Çakmak Yayınevi.
- GÖKÇEN, Ahmet. (1989). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanundaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul.
- GÖKDENİZ, Ömer Faruk. (2006). *262 Numaralı Hısn-ı Mansur (Adıyaman) Kadı Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- HALİL RIFAT. (1312). *Külliyât-ı Şerh-i Ceza*, İstanbul.

- İBRAHİM EDHEM. (1325). “Mesakinin Masuniyeti”, *Mizan'ül-Hukuk*, Sene: I, S: 24, s. 275-276.
- İSMAİL HAKKI. (1328). *Hukuk-ı İdare*, Kanaat Matbaası, Dersaadet.
- İSTANBUL KADI SİCİLLERİ, İstanbul: İSAM Yayınları. (www.kadısicilleri.org) (Erişim tarihi: 06.12.2016)
- (KESKİN) KIZIROĞLU, Serap. (2010). *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- KONAN, Belkıs. (2006). *Osmanlı Devleti'ndeki Yabancıların Kapitülasyonlar Kapsamında Hukuki Durumu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEHMED REŞAD. (1307). *Miyar-ı Ceza-Kanun-ı Ceza Şerhi*.
- ÖRESİN, Hüseyin. (2007). *Günümüz Hukukuyla Mukayeseli Olarak İslam Hukukunda Özel Hayatın Korunması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞEKERCİ, Osman. (1996). *İslam Ceza Hukukunda Tazir Suçları ve Cezaları*, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.
- ŞENSOY, Naci. (1945). “Konut Dokunulmazlığını İhlal Cürmü”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, S: 3-4, s. 81-107.
- ŞENTOP, Mustafa. (2004). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku*, İstanbul: Yaylacık Matbaası.
- ÜÇOK, Coşkun-MUMCU, Ahmet-BOZKURT, Gülnihal. (2015). *Türk Hukuk Tarihi*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- YAKUT, Esra. (2011). *Osmanlı Hukukunda Tazir Cezaları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YURTSEVEN, Yılmaz. (2001). *Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Tazir Suç ve Cezaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.